

ՄԵԼԻԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարեկանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանից խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլեֆոն № 258.

Խմբագրութիւնը բաց է տոտաւտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերէն).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լիզուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խառնակով տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլեֆոն № 258.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳԻՒԳՐՈՐ ԱՐԺՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԻԱՅԻՆԻՆԻ

Հին հարցի նոր քննութիւն. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՄ-
ՍՈՒԹԻՆ. Ի միջի այլոց. Օգոստոսի ներկա-
յայտներ. Ռուսաց դրամատիկական ներկայա-
դրանքներ. Նամակ Յերակից. Նամակ Սմա-
գորթեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՄ-
ՍՈՒԹԻՆ. Նամակ Գերմանիայից. Կ. Պօլսի
լրագրութիւն. Արտաքին լուրեր. ՀԻՄՆԱԳԻՐ-
ՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆԻՆԻՆԻ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱ-
ԿԱՆ. Ստանդ եւ իր որդիքն.

ՀԻՆ ՀԱՐՑԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹԻՆ

Մի քանի տարի սրանից առաջ Թիֆ-
լիս էր եկել Պետերբուրգից Մինցով ա-
նունով մի պաշտօնային, որ ամէն կերպ
այնտեղում էր համոզել մեր կողմացիներ-
ին, թէ մեզ համար շատ ձեռնտու է օգ-
տաւէտ կը լինէր, եթէ գինու վրա հարկ
դրէր որոշ քանակութեամբ: Նա ասում
էր, որ այդպիսի մի հարկ դնելով մենք
միջոցներ կը տանք կառավարութեան ձեռքը
բարեկեցութեան գինեգործութեան վիճակը,
մաքաւորութեան կեդրոնների դէմ,
որոնք այնքան տարածված են ներկայումս:
Այն ժամանակ մեր երկրի այգետէրերը
եւ գիւղատնտեսները մի քանի անգամ խորհ-
րակցութիւններ ունեցան, իսկ Գիւղատնտե-
սական ընկերութիւնը յատուկ մի յանձնա-
ժողով կազմեց այդ հարցը քննելու հա-
մար: Վերջ ի վերջոյ պարզվեց, որ գինու
վրա հարկ դնելն ոչ մի օգուտ չէ կարող
այ մեր երկրին, այլ զգալի վնասներ կը
հասցնէ մեր այգեգործութեան զարգաց-
ման: Ընկերութիւնը իր այդ եզրակացու-
թիւնները ուղարկեց այն միւնիստրութեան,
որի կողմից ուղարկված էր Մինցով մեր
երկրի:

Այնուհետեւ հարցը համարվում էր փակ-
ված եւ գինու վրա հարկ դնելու ծրագիրը
յետ մղված: Անցան տարիներ եւ ահա
նոր հարցը նորից յարուցիւն է առել
ներկայումս ուրիշ ճանապարհով: Մօսկ-

վայում կազմվել է խոշոր գինեգործների
մի համախմբում, որ նորերս գումարեց
մի գինեգործական ժողով եւ այնտեղ նո-
րից ասպարէզ հանեց Հին հարցը գինու
վրա հարկ դնելու մասին: Եւ այդպէս
Մինցով նորից հանգեւ եկաւ իր նախկին
ծրագրով, նորից սկսեցին խօսել եւ մի-
մեանց համոզել, որ գինեգործութեան
փրկութիւնները մէկը գինու վրա հարկ
դնելն է, որով իբր թէ միայն կարելի
է գինու վաճառման վրա հսկողութիւն սահ-
մանել եւ կեղծ գինները դուրս վաճառել
վաճառանոցից:

Եթէ այդ խնդրի այս կամ այն լուծումը
առանձին մի նշանակութիւն չունի խոշոր
գինեգործների եւ գինեվաճառների համար,
նա շատ մեծ է հական նշանակութիւն
ունի մեր երկրի այգեգործների եւ գինե-
գործների համար, որոնք բազմաթիւ են,
ոչ խոշոր եւ ցրված են երկրի զանազան
մասերում: Հեռու կենտրոններից, ճանա-
նապարհներից եւ վաճառանոցներից: Տուր
սահմանել գինու վրա առաջ կը բերի մի
շարք տնտեսական անյարմարութիւններ
եւ դժուարութիւններ, որոնք ոչ թէ չեն
օգնի մեր գինեգործութեան բարեկեցու-
թյան, այլ նրա զարգացումը կը կաշկանդեն:

Նորից Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը
պէտք է զբաղվի այդ հարցի քննութեամբ:
Եւ ցանկալի է, որ մեր գինեգործները
համոզուին փաստերով եւ լուրջ խորհրդա-
ծութիւններով հանգեւ գալին, որպէս զի
նրանց յայտնած կարծիքները կարող լինէին
հեղինակաւոր լինել:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՄՍՈՒԹԻՆ

Ի Մ Ի Զ Ի Ա Յ Լ Ո Ց

Մեր բարեգործական ընկերութիւնները սերտ
կապ ունեն արդեօք թշուառ դասակարգի ի-
կական կարիքների հետ: Իրականութիւնը այս
հարցին բացասական պատասխան է տալիս:

Բայց երբ խանի որդին նկատեց, որ նա յետ
է մնում—ասաց նրան.

—Վարենում ես:

Նա փայլեցրեց աչքերը նրա վրա եւ ցոյց
տուեց իր արիւնտա ոտը...

—Թող ես քեզ տանեմ,—ասաց Ալալայն,
մեկնելով ձեռքերը դէպի նա: Բայց աղիկը
գրկել էր իր պատառ արձուի պարանոցը: Բարձ-
րացրեց նրան խանը իր ձեռքերի վրա փետուրի
պէս, եւ տարաւ: Իսկ նա էլ, նստած խանի
ձեռքերի վրա, հեռացնում էր ձեռքերը նրա երե-
ւից, վախճանով որ չը դիպէին նրա աչքերին:
Երկար գնում էին նրանք, եւ ահա արդէն լըս-
վում էր հեռուից ծովի մոտեցը: Այդ ժամանակ
Թալալը, որ գնում էր կամանով նրանց ետեւից
—ասաց հորը.

—Թող ես առաջ գնամ, թէ չէ օրովս ու-
ղում եմ խիկը ջուլիկին:

—Առաջ անցիր,—Ալալին հաստեցում կը տայ
քո ցանկութեան փոխարէն կամ կը ներէ—նրա
կամքն է, իսկ ես՝ քո հայրը, ներում եմ քեզ
եւս գիտեմ, թէ ինչ է նշանակում սիրել:
Եւ ահա նրանց առջեւ ներքեւում տարած-
վում է ծովը,—ամալի, սեւ, անեղր խուլ եր-
զում են նրա ալիքները ժայռի ստորոտում, եւ
մութն է այնտեղ ներքեւում եւ ցուրտ ու
սարսափելի:

—Մնաց բարեւ,—ասաց խանը, համբուրե-
լով աղիկին:

—Մնաց բարեւ,—ասաց Ալալայն եւ գլուխ
տուեց նրան:

Աղիկը աչքը գցեց այն կողմ, ուր երզում
էին ալիքները եւ յետ քաշվեց, ձեռքերը կրծ-
քին սեղմելով...

—Գնէր ինձ,—ասաց աղիկը...

Ալալայն դէպի նրան տարածեց իր ձեռքերը
եւ հառաչեց, իսկ խանը վերցրեց նրան իր ձեռ-
քերի վրա, ամուր սեղմեց կրծքին, համբուրեց

Հարեւորաբար փաստեր ապացուցանում են,
որ բարեգործական գումարների մի պատկա-
ռելի մեծամասնութիւն բոլորովին աննպատակ
կերպով է գործադրվում: Գործունէութեան
լուրջ սխառն չունենալով, մեր բարեգործները
յաճախ կամ միտախփեցիկացի այդ գոհ են դա-
նում, կամ, ընդհակառակը, երես են դարձ-
նում սոսկալի թշուառութիւնից՝ բարոյագի-
տութեան արակտաներ կարգաւով դիմող
խեղճի գլխին:

Ինչպիսիք է բացատրվում այս տխուր երեւոյթը,
Մեր կարծիքով, բարեգործական հաստատու-
թիւնների ընդհանուր գործունէութեան մէջ
չէ նկատվում այն լայն եւ լուրջ գործնակա-
նութիւնը, որը գուրդ լինելով ձեռնկան տնե-
ղեցիկայից եւ բերօքկարտիկան ուղղու-
թիւնից, յատկապէս ղեկավարվում է գիտակ-
ցական սկզբունքով: Միայն գիտակցական գա-
ղափարն է կարող բարոյական պարտաճանա-
չութիւն ստեղծել: Նա է հասարակական թը-
շուառութիւնների միակ բարձրագոյն ատենը,
ուր վերջնական վճիռ է կայանում կեղծ, պրո-
ֆեսիոնալ մուրացկանութեան վրա:

Մենք տեսնում ենք, որ կազմակերպվեց ըն-
կերութիւն. վարչութիւնը արդէն պատրաստ
է, կայ նախագահ, փոխ-նախագահ, ջարտու-
ղար, գանձապահ, կան անդամներ եւ այլն:
Շատաք լիովին է, բայց գործողներ չը կան:
Եթէ ցնցոտիներով ծածկված պատառական մի
անհատի աջովում է իր ֆիզիքական այլանշա-
կութեան չորսնիւր գոյնը պոկել բարեգործա-
կան գրամարկից, դրանով օրգա գործունէու-
թիւնը վերջացաւ, իսկ եթէ այդ էլ չը պատա-
հեց, յարգելի բարեգործները հանգիստ նստած
ապաստում, որպէս զի ազգայնականութիւնը մի
որոշ հասունութեան աստիճանի հասնի, տե-
ղեկանայ, որ բարեգործութիւն կայ եւ ապա
օգնութեան դիմէ—այն ժամանակ միայն կօ-
չեն:

Հետաքրքրական է, որ բարեգործական ըն-
կերութիւնների անգամների մէջ կան բժշկի-
ներ, որոնք իրանց մասնագիտութեան չորսնիւր
չփութում են աղքատ դասակարգի հետ. արանք

եւ, բարձրացնելով նրան իր գլխից վեր, նետեց
ժայռից դէպի ցած:

Այնտեղ ալիքները ծփում եւ երգում էին
անքնն աղմկալից, որ երկունս էլ չը լսեցին
նրա ջրի մէջ ընկնելը: Ոչինչ չը լսեցին, ոչ ճիչ,
ոչ ձայն: Ստանդ նստեց քարի վրա եւ լուռ նա-
յում էր ներքեւ դէպի հեռուն ու մայրը, ուր
ծովը միախառնվել էր ամպերի հետ, որտեղից
աղմկալի աղմկում էին ալիքները խուլ ծովը:
Փայտը եւ քամին փչում էր, ծածկնելով խանի
միտքը: Թալալը կանգնած էր նրա առաջ,
ձեռքերով երեսը ծածկելով, քարի պէս անշարժ
եւ լուռ: Ժամանակը անցնում էր եւ երկնքում
իրար ետեւից լողում էին ամպերը, քամուց
հալածված: Միջին եւ ծանր էին այդ ամպերը,
ինչպէս ծերունի խանի մտածածոյնները որ պտե-
կած էր ծովեզրում բարձրաբերձ ժայռի վրա:

—Գնանք, հայր,—ասաց Թալալը:

—Սպասիր, ու չնշմայ խանը, կարծես թէ մի
ինչոր բանի ակնով էր գնում: Նորից բաւա-
կան ժամանակ անցաւ, դարձեալ ալիքները
ծփոփում էին, իսկ ժայռի վրա յարձակվում էր
հողմը, որից ծռոնքը աղմուկ էին հանում:

—Գնանք, հայր...

—Գնէ էլ սպասիր...

Մի քանի անգամ կրկնեց Ալալայն.

—Գնանք, հայր...

Սակայն խանը չէր շարժվում այնտեղից, ուր
կրցրել էր իր վերջին օրերի ուրախութիւնը:
Սակայն ամէն բան վախճան ունի—տեղից
վեր կացաւ նա, հզօր եւ հպարտ, վերկացաւ,
յօճերը կրած, եւ խուլ ձայնով ասաց.

—Գնանք...

Գնացին նրանք, բայց չուղով խանը կանգ
առաւ:

Բայց ինչո՞ւ եւ գնում եւ ուր, Թալալի,
հարցրեց որդուն: Ել ինչո՞ւ ապրեմ այժմ, քանի
որ իմ ամբողջ կեանքը այն կնոջ մէջ էր: Ես

են, որ օրտաճմիկ տեսարանների վկայ եմ լի-
նում անընդհատ, զգործել ոչ կարեմ, մութալ
ամաչում:

Բայց սրանցից ո՞րը բարեհաճեց գէթ իր
բժշկական պրակտիկայի շրջանի աղքատ ընտա-
նիքների ցուցակը ներկայացնել ընկերութեան
քննող վարչութեանը եւ դրդել, որպէս զի նը-
մանօրինակ ցուցակներ կազմեն, որոշվի քա-
ղաքի աղքատ ընտանիքների թիւը եւ վերջին-
ներս աստիճանների վերածելով՝ մշտական նը-
պասներ նշանակվեն ի հարկէ, ոչ ոք: Սիւս-
լաստիկան խառնապահանջ չէ, այն ինչ օտառու-
տիկական տեղեկութիւնը գործ է պահան-
ջում:

Փորձեցէ՛ք մի պահապարդ տիկնիւններն առա-
ջարկել այնպիսի մի գործ, ուր ցուցամուրթիւնն
է նախադասում. զրօսատեղերում ըմպելիքներ,
մրցեր վաճառել, պարահանդէսներ տարել եւ
այլն: Որքան կանգիտանաւ Սակայն փորձեցէ՛ք
նայն այդ տիկնիւններն առաջարկել, որ յանուն
մարդասիրութեան չըլին աղքատ թաղերը եւ
նիւթական օգնութեան կարօտներին միեւրե-
նոր հայթայթեն: Բաւ լիովին ինչպէս կարելի է
չեղ առաջաւոր բացիների արշաւաններին
ենթարկել:

Երէկ, Բաթումի բուլվարում, մի 9 տարե-
կան աղջիկ մի այցետուն ձեռքին ողորմու-
թիւն էր աղբերում: Այցետունը կրում էր աղ-
բու լակնակաւ խօսքեր. «Ես սէր իմ վեց փոք-
րիկների, ողորմեցէ՛ք. ես հիւանդ եմ—գրում
էր խեղճ հայրը: «Մօզնի մուրացկանութիւն է—
լսեցի մի քանի նկատողութիւններ: Եւ սկսեցին
խեղճ երեխայի հասցէին նետվել փողոցային
օրտառութիւններ: Կողմա, զուգլած, յիմար
ամբողջ չէր խնայում անմեղ երեխայի ինքնա-
սիրութիւնը, իսկ նրանք, որոնք կօպէկներ էին
չպրտում, շտայլում էին եւ անհարկներ:

Խեղճ մարդը, իրօք, հիւանդ էր: Աղքատու-
թեան անողորմ ճիւղները աստիճան էին նրան
իր սիրելիներից անդամներին, հոգի փող ծո-
ղովելու համար, նետել փողոցի ալիքալի մըթ-
նուրդը:

Եւ փողոցը մօտեն մուրացկանութիւնն օրա-

ծեր եմ, էլ ինձ այսուհետեւ չեն սիրի, իսկ
ում ոչ ոք չէ սիրում—անմիտ բան է ալիքի
ալիքալիւն:

—Փառք եւ հարստութիւն ունեւ դու,
հայր...

—Տուր ինձ նրա մի համարը, իսկ քեզ հա-
մար վերցրու այդ ամենը, իրեւ պարգեւ: Այդ
բոլորը մեռած բան է, միմիայն կնոջ օտն է
կենդանի: Չը կայ աչքալուսի սէր,—չը կայ եւ
կեանք մարդու համար, մուրացկան է նա, եւ
խղճալի են նրա օրերը: Մնաց բարեւ, զաւակս,
Ալալին օրհնութիւնը թող լինի քեզ վրա գիշեր
եւ ցերեկ քո կեանքի ընթացքում: Եւ խանը
երեսը դարձրեց դէպի ծովը:

—Հայր,—ասաց Թալալը, հայր... Եւ էլ ոչինչ
ասել չը կարողացաւ, որովհետեւ օրհն էլ կա-
րելի ասել այն մարդուն, որին ժպտում է մանը,
ոչինչ այնպիսի բան, որ վերադարձնէր նրա հո-
գու մէջ ապրելու սէրը:

—Թող ինձ...

—Ալալին...

—Նա գիտէ...

Խանը արագ քայլերով մօտեցաւ ժայռին եւ
նետեց իրան ցած: Որդին շարժեց նրան, չը
կարողացաւ: Եւ նորից ոչինչ չը լսեց ծովի
վրա, ոչ ճիչ, ոչ խանի վայր ընկնելու աղմուկը:
Միայն ալիքներն էին դարձեալ ծփոփում այն-
տեղ, իսկ քամին մանչում էր վայրենի երգեր:
Երկար նայում էր Թալալ Ալալայն դէպի
ցած, եւ յետոյ բարձրաձայն ասաց.

—Ինձ էլ այդպիսի ամուր օրրոտ տուն, ո՞վ
Ալալին: Ու անմիջապէս գնաց դէպի գիշերային
խաւարը...

...Ալալայն կորաւ Մօսկովայից—Ալալայն խանը,
եւ Կրիստոմ խան դարձաւ Թալալի Ալալայն...

Կ. Կրամերիկեան

խօսակցութեամբ էր բացատրում այն սոսկալի կարգը, որի մասին տեղեկութիւն չուներ տեղական բարեգործական ընկերութեան անդամները եւ ոչ մէկը: Իսկ անդամներ—սրբան կը ցանկանանք:

Այո... Գիտակցութիւնը եւ լուրջ կազմակերպութիւնն է, որ Եւրօպայում հրաշքներ են գործում:

Տիրութեան

ՕՊԵՐԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Շաբաթ, ամսի 12-ին, օպերային խումբը տուեց Մասկանիի «Գիւղական պատիւ» եւ Ռուբինշտեյնի «Բէմոն» օպերաները:

«Գիւղական պատիւ» երկամասոր երաժշտի միակ տաղանդաւոր հեղինակութիւնն է. նա ունի գրած մի քանի օպերաներ եւ ուշիւ գրութեանը, որոնք ոչ մի աղբորութիւն չունեն: Կարճ ժամանակում այդ պարզ եւ քաղցրահուն օպերան գրաւեց երաժշտական աշխարհի ուշադրութիւնը:

Մասկանիի այդ օպերան չէր կարելի ճանաչել այդ գիշերը: Երգիչները կարծես խօսք էին արտաբերում մէկ մէկու իրանց անմիտ խաղով եւ ջարթած ձայներով այդ օպերան եւս տապալելով:

Պ. Լենսկուն (Տուրքուի դերում) պէտք է ասենք, որ շատ ուրախալի երեւոյթ է տեսնել համալսարանական գիտութիւն ունեցող մի արտիստի, որը նուիրում է իրան օպերային բեմին, բայց ցաւելով ստիպւած ենք իշխանելու յայտնի պրօֆէսոր Լամբերտի խօսքերը «Senca voce non fara niente» (առանց ձայնի ոչինչ չէ կարելի անել), այլ հարկաւոր են հեռեւեալ պայմանները առաջին—ձայն, երկրորդ—ձայն եւ երրորդ—դարձեալ ձայն:

Այգիի դերում Կրասնօգորսկին հեռու չը գնաց իր ընկերից, աւելի վառ Այգիի դերում էր երեւակայել: Բացի ձայնից, որ ոչինչ չէ ներկայացնում բառի բուն նշանակութեամբ, ամբողջ ժամանակ մի կէտում կանգնած աչքերը դէպի դերիօրը ուղղած՝ պ. Շաբաթը հետ չափ էր խփում, տեղ-տեղ մինչեւ անգամ ուղղում էր դերիօրի սխալները:

Սանտուցայի դերը Զորինային բոլորովին անհամապատասխան է եւ ոյժերից վեր: Դօրը—ժամակայան միակ էր այդ գիշեր իր գեղեցիկ ձայնով Լոյսի փոքր դերում, որ բաւականութիւն պատճառեց ժողովուրդին:

Պ. Շաբաթը այդ գիշեր թէ գլխով եւ թէ ոտով աշխատում էր ցոյց տալ սկզբանքներ երգիչներին, բայց նրանք իրանց էին ընդունում: Ժողովուրդի սիրելի ինտերմէցիոն կրկնվեց ճաշակով եւ մեծ հաւակութեամբ: Դէմքի մասին մեծ արդէն գրել ենք:

Ա. Մամալան

ՌՈՒՍԱՑ ԴՐԱՄԱՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կրասնօյի կազմած դրամատիկական խումբը ընդհանրապէս շատ լաւ ապագութիւն է գործում: Նրա ներկայացումներն մէջ ամենից առաջ աչքի է ընկնում անշուք անսամբլ—ամբողջութիւնը: Դերասանները նպատակում են պիեսների ընդհանուր բաւարար տպագրութեանը: Պիեսները բազմազան են եւ նրանց մէջ կան բոլորովին նորերը եւ անձնութիւններ:

Կիրակի օրերը խումբը տալիս է էժանազին ներկայացումներ աշակերտների համար: Վերջին ներկայացումը, որ տեղի ունեցաւ հոկտեմբերի 13-ին, գրաւել էր թատրոն մեծ բազմութիւն: Ուղղում էին Գրիբոեդովի յայտնի «Սեմիոն Երմակ» պիեսը: Դերասան Սմիրնով ընդունել էր տաղանդաւոր կերպով ներկայացրեց Սմիրնովին, ստեղծելով մի ամբողջ կերպար: Երկու պիեսներով, Չապկովի դերը կատարեց Կրասնօյ, որ ուսումնասիրել է իր դերը լուրջ կերպով. նա կատարում է այդ դերը իր կերպ, որով տարբերվում է ուրիշ կատարողներից. նա ուժեղ ապագութիւն գործեց վերջին տեսարանում: Բնորոշ էին Կրուչինին, Չապկովի, Շմիտի, Բալախովի դերերը: Սմիրնովի դերը կատարում էր օրիորդ Արմինին, որը իր դերակատարութեամբ ցոյց տուեց բարեխիղճ ուսումնասիրութիւն:

Շաբաթ օր խումբը տուեց Օստրովսկու «На всякого мудреца доводно простота» պիեսը, որտեղ Կրասնօյ տաղանդաւոր կերպով կատարեց Գրուշովի բաւական դժուար դերը: Բնորոշ էին Վալովա Կրուտիկովա եւ Սմիրնովի Մամալանի դերերը: Ներկայացումը կատարման կողմից շատ աղող էր, իսկ մուտքի կողմից անմեղութեամբ:

Սիրող

ՆԱՄԱԿ ՇԻՐԱԿԻՑ

Նախիջեան գիւղ, հոկտեմբերի 1-ին
Նախիջեան գիւղը, որ Շիրակում գտնվող պատմական վայրերից մէկն է, ջրից ու բուսականութիւնից զուրկ մի անապատի տպագրութիւն է թողնում ճանապարհորդի վրա: Ըստ երեւոյթի, ջրի պակասութիւնը վաղուց է զգացվել այստեղ եւ այդ կարիքն է եղել պատճառը, որ հնում գիւղի մէջտեղը մի ընդարձակ ջրամբար է շինվել, որտեղ թափվող Մանի գիւղի մօտերից եկող առուակի կեղտոտ ջրով մինչեւ օրս էլ կառավարվում են թէ գիւղացիները եւ թէ իրանց անասունները: Ձմեռվայ ընթացքում ջրամբարի ջուրը գործադրվում է միայն անասունների համար, իսկ մարդիկ գործ են անում ձիւնի ջուր: Ամառվայ վերջերին առուակը բոլորովին ցամաքում է, այնպէս որ ունեւորները ստիպված են լինում սայլով ու տակաւներով, իսկ չունեւորները կուտակելով զնալ եւ Մաւրազ ու Մանի գիւղերից (5—7) վերադառնալով ջուր բերել խմելու համար:

Գիւղացիներից ոմանք իրանց գործածելիք ջուրը փափուկ քարից պատրաստած քամիչներով զտում, մաքրում են, իսկ մեծամասնութիւնը գործ է անում ջրամբարի անապատ ու ապակեման ջուրը, որ, ի հարկէ, փնտաւար է առողջութեան համար: Այդ ջուրը ոչ թէ միայն մարդկանց, այլ կենդանիներին նոյն իսկ փնտաւարում է. տարբեր մի քանի հարկեր ոչխար ու տաւար զոհ են գնում այդ ջրի փնտաւարութեան: Ամբողջ գիւղը մաքուր ջրի մեծ կարիք ունի, միայն թէ այդ կարիքը լցուցանելու տեսնով վառված մտածողներ շատ քիչ ունին: Եղածներն էլ չեն կարողանում համոզել, միայն ընդհանուր ոյժով եւ հասարակութեան ծախսերով ջուր բերել գիւղը եւ ժողովուրդը ազատել կարիքի ճանկերից: Եթէ որ եւ է նպատակով երկու հարկեր անից բաղկացած գիւղը միաբանվի եւ գործի գիւղէ, ոչ մի բան չէ կարող արդէն այդ միացեալ ոյժին, ոչ մի խոցնաւոր չէ կարող նրա առջեւ դիմաւոր:

Եթէ իրանց այդ անհրաժեշտ կարիքը լցուցանելու համար գիւղացիները չը խնայեն իրանց նիւթական օժանդակութիւնը, անշուշտ մի քանի վերստ հեռաւորութիւնից կարող են լինել պատուելով, արգելքները վերացնելով՝ կենսաւարար մաքուր ջուր հասցնել գիւղը: Չէ որ գիւղի շուրջը գտնվող այգիների, ջրաղացների ու ջրանոցների հետքերը պարզ ապացոյց են, որ մի ժամանակ գիւղը բաւականապէս ջուր է ունեցել եւ անհամեմատ աւելի ճոխ ու բարեկեցիկ գրութեան մէջ է գտնվել, քան այժմ է: Ուրեմն եթէ բոլոր գիւղացիները միաբանվեն, միջեւ այժմ էլ չեն կարող ապաստել կարիքի ճանկերից եւ գիւղը դարձնալ հասցնել նախկին ճոխութեան: Ի հարկէ կարող են, միայն թէ չեն միաբանում, որովհետեւ չեն հաւատում այդ մաքի կարելիութեան:

Գիւղից մօտ 15 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Մաղուլա օտարի ստորոտից կարելի է լաւ ջուր բերել գիւղը, եթէ մի հմուտ մասնագէտ անձ, ուսումնասիրելով ջրի աղբիւրն ու ճանաչաբար, կարողանա փաստելով համոզել ու խրախուսել բոլոր գիւղացիներին, որ միանան ու միաբան գործեն: Գիւղացիներից մի քանիսը ուրախութեամբ խոստանում են հոգալ անհրաժեշտ ծախսերը, եթէ մի մասնագէտ անձնաւորութիւն յանձնառու լինի զայն այսպէս եւ ջրի հարցը բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրելով՝ միջոցներ ցոյց տալ գիւղացիներին՝ կենսական այդ անհրաժեշտ կարիքից ազատվելու ծանկացողը իր գալու համար կարող է պայմանաւորվել, գիւղելով այս հարցէով: Տես՝ Վարդանան Ալեքանց, Կաղզւան, հասցնել Նախիջեան գիւղը:

Ճամփի

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, հոկտեմբերի 10-ին

Արտասահմանից վերադառնալով, միայն այսօր կարգացի պ. Բազումը իմացութեան պատասխան (Մշակ № 214) իմ մի թղթակցութեան (Մշակ № 151) դէմ, ուստի եւ ստիպւած եմ վերջին անգամ մի քանի խօսք ասել այդ անարար խնդրի մասին:

Ինչ պարտի նամակից առաջ «Մշակ» № 180-ում ապովցել մի երկտող՝ «10 անձինք» անորոշ ստորագրութեամբ, որով զգոհութիւն էին յայտնում իմ գրութեան «խիստ ձեւի» դէմ: Գիտենք, որ զա մի փոքրիկ գլխաւորութիւն էր, բայց հենց այդ գլխաւորութեան մէջ էլ որոշ հարուած կայ պ. իմացութեան համար, որովհետեւ բոլորը մի պահ ձեւերի խոստովանութեան դէմ, չէ նշանակում համաձայնել նրա բովանդակութեան հետ:

Այո, խիստ բան է հրապարակով մի մարդու երեսից կեղծիքները ընդդէմ պատեր, բայց ինչ արած: Դրանից առաջ մենք ինքներս փորձել ենք նախագիտացումներով, մեղմ միջոցներով ազդել պարոնի վրա, բայց անօգուտ: Պ. Բազումը օրէցօր աւելի ու աւելի էր առաջադիմում իր քաղաքորոշութիւնների մէջ, այդպիսով օտարելով մեզ վերջապէս կատարել մեր բարոյական պարտականութիւնն իբրեւ թղթակցի:

Եւ հենց ինքը, պ. իմացութեան, իր գաւերի ու անընդունակ նամակով («Մշակ» № 214) զայիս է ապացուցանելու, որ մենք աւելի քան իրաւունք ունենք նրա հետ խիստ վարկելու: Նա չէ հերքում մեր թղթակցութեան եւ ոչ մի կէտը, այլ անկապ բառախաղ է անում եւ փողոցային մարդուն յատուկ հայեցողութեան է թափում: Բայց մեր գրի արժանիքից օտար է նոյն ձեւով գրելը, ուստի հայեցողութեան դէմ թող խօսեն փաստերը:

Պ. իմացութեան լրուեցումը կուլ է տալիս մեր նկատողութիւնները նրա «Երեւակայական ցուցանիշներ», «Հարաբարական գրառարկ» եւ անտեղի գիտնականի հայեցողութեան չընկնող գրութեան ձայնը: Իմացութեան ու հակակրօնների մասին Այո, նա լուր է, որովհետեւ գիտէ թէ սրբան արարածի ու անհրաժեշտ փաստեր կան այդ մասին:

Մտնում են մեղադրանքների երկու գլխաւոր կէտերը, այն է. 1) պ. իմացութեան կեղծիք է կատարում. ինքն իրան արժանացնելով «քօղ-տօր» տիտղոսին եւ 2) նա դատաւարների ինքնագովութեամբ մոլորեցնում է հասարակութեանը, ինքն իր մասին լուրեր ու թղթակցութիւններ տալով զանազան թերթերում: Առաջին կէտի վերաբերմամբ պ. իմացութեան ասում է. «Երեւակայական «քօղտօր» արտոգորութեամբ է առաջադրում համալսարանականներին»: Դա հիմնովին սուտ է, որովհետեւ յիշեալ տիտղոսը ստանում են միայն յատուկ ընտելութիւն տուող ու զիստներացիա պաշտպանող համալսարանականները եւ ոչ ամենքը: Բացի դրանից զա ինչ կապ ունի իմացութեան հետ, ըստի որ նա ոչ գերմանական համալսարան է աւարտել եւ ոչ էլ ընտելութիւն է տուել: Այդ մոլթ բառախաղից յետոյ նա փակագծի մէջ աւելցնում է. «Երեւակայական պատական ընտելութիւն տուող օտանում է «քօղտօր» ընտելութիւնը էլ բարձր գիտնական աստիճան»: Դա էլ մի նոր գիւտ է, բայց այնպիսի գիւտ, որը միայն իմացութեան հետեւ հիւանդոտ փառասիրի բաժինը կը մնայ: Իրողութիւնն այն է, որ պետական ընտելութիւն տուող օտանում է համալսարանի աւարտման գիւյտով, իսկ քօղտօրի աստիճան ցանկացողը դեռ նորից ընտելութիւն պիտի տալ, որոշ դիտարկարներ ներկայացնելով Կրկնում ենք, պ. իմացութեան ոչ մի տեղից, ոչ մի ձեւով «քօղտօրութիւն» չէ ստացել, ուստի նրա կատարած կեղծիք է: Իսկ այդ կեղծիքը բացկիւղուց յետոյ էլ նորից ընդարկել աշխատելու—աւելի քան դապաւարտելի բարոյական յատկութիւն:

Երկրորդ մեղադրանքը — ինքնագովութեան վերաբերմամբ էլ պ. իմացութեան կատարեալ լուրութիւն է պահպանում: Ինչպէս որովհետեւ փաստերը բազմաթիւ են: Անա նմաններ. մայիսի 2-ին պ. իմացութեան 5—7 հոգուց բաղկացած մի ժողովում «Հայոց նախարարութեան» մասին դատաւարութիւն է կարգում. յետոյ այդ բանը ապագրել է տալիս «Բանասէր»-ում, ապա հրատարակում է առանձին գրքովով, ինքն իր ձեռքով նոյն դէպքի մասին թղթակցութիւն է գրում «Հանդէս Առօրեային», որի խմբագրութիւնը բացարձակ խոստովանում է, որ «ինքն իսկ հեղինակն համար է հաղորդել» առաջ բերած տեղեկութիւնները (տես «Հանդէս Առօրեային» № 6, էր. 188): Սակայն այդպիսի դեռ բաւական չը համարելով, իրան փառաբանելու համար պ. իմացութեան շրջաբերականի ձեւով նոյն դատաւարութեան մասին գովառարական լուրեր է հաղորդում Թիֆլիսի ու արտասահմանական թերթերին, չը մոռանալով նաեւ «Մշակ» № 105): Եւ այդ սխալներն նա բանեցնում է շարունակաբար, ամեն մի չնչին դէպքի վերաբերմամբ:

Ծիծաղելի այն է, որ նա բոլոր թերթերի լուրերը գրելով մի եւ նոյն ձեւով է գրում եւ դրանց մէջ իր ապագայ մտադրութիւնների մասին էլ աւելեց է ամբողջ, այնպէս որ նոյն իսկ կրկնակի ընթերցողի համար էլ հասկանալի է դառնում, թէ դրանք բոլորն էլ գրած են մի եւ նոյն գրչով—իրան իմացութեան փառասիր, բայց միամիտ գրչով...

Կարծում ենք բաւական է: Այդքան պերճաբան փառասիրից յետոյ թող ընթերցողն ինքն արժանի անում «գրոյն» պ. իմացութեան «ճաւաղան» իսկ մենք կաւեղանները միայն այսօր ընդգրկենք: Մեր ծանուցումն մի անհրաժեշտութեամբ, եթէ նա իր վարմունքով չէ մոլորեցնել ընթերցող հասարակութիւնն ու մի քանի խմբագրութիւններ, եթէ իր ոտնձգութիւններով վատագ չը սպառնար Երկրիս ու սկզբում հայապիտան ցանկալի շարժանք:

Պ. Բ. իմացութեան ուղղում է այսուհետեւ խաղաղութեամբ գիւղած աշխատել իր ազգի համար... Շատ ուրախ ենք: Բայց նա թող հաւատացող լինի, որ այդ աշխատանքը դարձաւ ոչ մի արժէք չի ունենում, եթէ նա հիմնոված է կեղծիքների վրա, եթէ նրա միակ շարժանքը ստոր փառասիրութիւնն է, ինչպէս որ եղել է մինչեւ այժմ:

Ե. Բ.

ՆԵՐԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անդրկովկասեան երկաթուղու Գիւրգաւի կայարանից մեզ հեռագրում են. «Կիրակի, հոկտեմբերի 13-ին, ցերեկվայ 2 ժամ 40 րոպէին այստեղ զգացվեցին երկրաշարժի թույն ցնցումները»:

Կիրակի, հոկտեմբերի 13-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում տեղի ունեցան երրորդ ընտրողական շրջանի լրացուցիչ ընտրութիւնները. քուէարկութեան ենթարկւած 17 հոգուց ձայնաւոր ընտրվեց Մէլիք-Կարապետեան, իսկ կանդիդատներ—Գրիգորեան, Սրապետով ու Բեռեկին: Նոյն օրը, երկուշաբթի, նոյն տեղում տեղի ունեցան Թիֆլիսի երկրորդ ընտրողական շրջանի լրացուցիչ ընտրութիւնները: Ընտրվեցին երկու կանդիդատներ—Ստեկալով ու Կորեակով:

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը յանձնել էր մի քանի մասնագէտների գեկուցումներ կազմել գիւղատնտեսական կալիքների ընտելութեան համար կազմված առանձին խորհրդակցութեան ծրագրով: Ընկերութեան խորհուրդը, արդէն ստացած լինելով մի քանի գեկուցումներ, նշանակել է ընդհանուր ժողով, որ պիտի տեղի ունենայ ուրբաթ, հոկտեմբերի 18-ին, երկուշաբթի 8 ժամին:

Վրաց դերասանական խումբը, այս տարի օրեր չունենալու պատճառով, էժանացրած ներկայացումներ տալիս է կիրակի առաւօտները: Անցած կիրակի, հոկտեմբերի 13-ին, կայացաւ այդ սերիայի երկրորդ ներկայացումը: Վարդութիւնը այդպիսի ներկայացումներին ձրի օթեակներ է ուղարկում: զանազան դպրոցների աշակերտներին եւ դրանով մեծ բաւականութիւն է պատճառում: Նրանց, ցանկալի կը լինէր, որ պիտեսներ ընտրվէին մեծ խնամքով աչքի առաջ ունենալով մասնակ անբուժելի դատարակութիւնը:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, թէ ժողովրդական լուսաւորութեան միջնադպրութիւնը առաջիկայ 1908 թվականից ձեռնարկում է մի շարք միջոցներ աւելացնելու ուսումնական ուսումնասիրանների թիւը պետութեան ծայրերում, որտեղ ազգաբնակչության մեծամասնութիւնը կազմված է ոչ առւսական տարրերից:

Վճռված է երեք տարի շարունակ տալ պետական զանձարանի միջոցներից 870,000-ական րուբլի, որպէս նպաստ գիւնդործներին եւ այգեգործներին Թէրէքի ամիր գտնվող գիւղերում եւ Լալարի շրջանում, որտեղ գիւղատնտեսութեան այդ ձեւերը սկսում են ընկնել:

Աշխատանքի տններ եւ մանկական ապաստարանների գլխաւոր հոգաբարձութեան կօմիտէի անդամ Բուկոզէվիչն կիրակի, հոկտեմբերի 13-ին, Թիֆլիսից մեկնեց Գուրգաւի:

Երկրագործութեան եւ պետական կառուածների միջնադպրութիւնը թույլ է տուել բանալու Կովկասի եւ Կրիմի մի քանի տեղերում գիւնդործութեան ուսումնասիրաններ: Այս ուսումնասիրաններում աւարտողները կունենան զինուորագրութեան երրորդ կարգի արտօնութիւն:

Ներկայ ակադէմիական տարվայ ընթացքում տեղի կունենան առաջին շրջանաւարտների արձակումը: Պետերբուրգի կանանց բժշկական ինստիտուտից: Աւարտում են, լրագրների արձակ, ընդամենը 113 հոգի, որոնցից շատերը արդէն հրաւիրված են ծառայելու զանազան զէնամուկների եւ այլ հիմնարկութիւններին մէջ:

«Новости Дня» լրագրի տեղով մտադրութիւն կայ քաղաքային ուսումնասիրաններում դասաւանդվող պարտադիր առարկաների թիւ մէջ մտցնել եւ օրէնսդրութեան դասեր:

ԱՐՏԱԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

4. ԳՈԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

—Հիւանդանոցի օրանոցը մտնելու համար գիւղումները աւելի շատացած են այս տարի: Ամեն երեքշաբթի կամ հինգշաբթի Մեծ Նոր Խանի գրասենեակին դուրս պատահաւորաւ շրջագնացվող կին մը կամ խեղճուկ երեւոյթով անձ մը, կեցած կը օպատեն մէկ երկու աղու թեւէն բռնած. առանց կամ իրենց զաւակներն

Грив. Искит. Т—ва. Б.-Ванеская ул.